

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ELEKTRONINIŲ RYŠIŲ ĮSTATYMO IX-2135 3, 9, 12, 17 IR 72 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Įstatymo projektą (toliau – Projektą) parengti paskatino veiksmingos konkurencijos trūkumas didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkoje ir (arba) didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams rinkoje (toliau – Rinkose). Tai buvo aiškiai konstatuota ir 2019 metais Ryšių reguliavimo tarnybos (toliau - RRT) išleistose *Didmeninės vietinės prieigos fiksuotoje vietoje rinkos tyrimo* ir *Didmeninės centrinės prieigos fiksuotoje vietoje masinės rinkos produktams tyrimo* ataskaitose.

Nesant veiksmingos konkurencijos nagrinėtose Rinkose didelę ūkio dalį užimantis subjektas turi galimybes piktnaudžiauti, pavyzdžiui:

- nesiūlyti didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių), nesuteikti didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) arba nutraukti šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimą;
- riboti informacijos teikimą apie didmeninę centrinę prieigą (ir susijusias priemones);
- taikyti skirtingas didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas bei kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas sau ir kitiems operatoriams;
- taikyti per aukštas didmeninės centrinės prieigos (ir susijusių priemonių) kainas ir kontroliuoti kitas šių paslaugų (ir susijusių priemonių) teikimo sąlygas.

Nesant veiksmingos konkurencijos galima:

- neigiama įtaka Rinkų vystymuisi;
- technologinei Rinkų pažangai;
- numatoma neigiama įtaka vartotojų interesams ilguoju laikotarpiu.

Tarp antikonkurencinio elgesio Rinkose pavyzdžių šiandien – kainodaros, nesukuriančios galimybių konkurencijai Rinkose atsirasti, taikymas; prieigos prie didžiausią ūkio dalį užimančio subjekto valdomų tinklų ribojimas ir pan.

Projekto tikslas – siekiant užtikrinti veiksmingą konkurenciją Rinkose, didelę įtaką jose turinčių ūkio subjektų kainodarai reguliuoti Elektroninių ryšių įstatyme pritaikyti Ekonominio atkartojamumo testą (*angl. replicability test*).

Ekonominio atkartojamumo testas yra numatytas Europos Komisijos 2013 m. rugsėjo 11 d. rekomendacijose 2013/466/ES dėl nuoseklaus nediskriminavimo įpareigojimų ir sąnaudų apskaičiavimo metodikų, skirtų konkurencijai skatinti ir geresnei investicijų į plačiąjuosį ryšį aplinkai sukurti. Ekonominio atkartojamumo testo tikslas – kartu su kitomis reguliatorių taikomomis priemonėmis užtikrinti, kad didelę įtaką turintys ūkio subjektai nepiktnaudžiautų turima laisve nustatyti didmenines ir mažmenines kainas, siekiant iš Rinkų išstumti konkurentus.

Šie pakeitimai užtikrins, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:
Įstatymo projekto iniciatorius Seimo narys Remigijus Žemaitaitis.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Reguliavimas, šiuo metu taikomas ūkio subjektui, turinčiam didelę įtaką atitinkamose rinkose, neužtikrina veiksmingos konkurencijos šiose rinkose ir sudaro prielaidas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi.

Šiuo metu rinkoje yra susidariusi nepalanki konkurencinė aplinka dėl kelių esminių priežasčių:

- didelę įtaką Rinkose užimančio ūkio subjekto taikomos kainodaros, dėl kurios potencialūs konkurentai rinkoje negali konkurencingai rinkoje teikti paslaugų;
- ir didelę įtaką Rinkose užimančio subjekto taikomų ribojimų dėl prieigos.

Dabartinio ERI 17 str. numato, kad RRT ūkio subjektams, turintiems didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, privalo nustatyti įstatyme numatytus įpareigojimus, atsižvelgdama į tai, kurie iš jų tinkami konkrečiu atveju, ir nustatydamą tokių įpareigojimų vykdymą. Šiuo metu RRT yra atsakinga priimti reguliavimą, kuris užtikrintų, kad nebūtų diskriminuojami ūkio subjektai, teikiantys elektroninių ryšių tinklus ir (arba) elektroninių ryšių paslaugas, bei skatintų elektroninių ryšių infrastruktūros plėtrą ir vystymą.

RRT pripažino, kad konkurencijos trūkumui Rinkose spręsti yra būtinos papildomos priemonės. Šiuo tikslu RRT nusprendė taikyti nediskriminavimo įpareigojimo sustiprinimą, siekiant užkirsti kelią kainų spaudimo atvejų atsiradimui rinkoje, ir užtikrinti didmeninių ir atitinkamų mažmeninių paslaugų kainų palyginimą. Šiam tikslui įgyvendinti RRT vieno iš operatorių atžvilgiu nustatė įpareigojimą taikyti *ex-ante* kainų spaudimo testą.

Vis dėlto, akivaizdu, šis kainų spaudimo testas nėra efektyvus ir nėra veiksmingas, kadangi:

- (i) Šiuo metu praktiniame lygmenyje *ex ante* kainų spaudimo testas praktiškai nėra įgyvendinamas, nėra įtvirtinta kainų kontrolė;
- (ii) Galiojantis reguliavimas nenumato, kaip ir kokiais atvejais RRT vertina didelę įtaką Rinkose turinčio ūkio subjekto pateiktą informaciją apie *ex ante* kainų spaudimo testą. Darytina išvada, kad RRT neužtikrina, kad šis ūkio subjektas nuolat taikytų konkurencijos sąlygas atitinkančias kainas;
- (iii) RRT pasirinktas „pakankamas skirtumas“ tarp didmeninės ir mažmeninės interneto prieigos paslaugos kainos reguliavime nėra niekaip apibrėžtas. Pagal RRT paaiškinimus, pakankamas skirtumas – daugiau negu 0. Toks reguliavimas, net ir įvertinus tai, kad apskaičiuojant paslaugų savikainą įskaičiuojama investicijų grąža, nesudaro galimybės alternatyviems operatoriams realių galimybių įeiti į mažmeninių interneto prieigos paslaugų rinką. Alternatyvūs operatoriai neturi masto ekonomijos ir jų paslaugų

savikaina bus didesnė nei dominuojančio rinkos dalyvio, todėl minimalus 0,01 Eur pelnas nesudaro jokių galimybių tvariam verslo vystymui;

- (iv) RRT reguliavimas formaliai nustato *ex ante* kainų patikrinimo procedūrą, tačiau nėra aiški ir nėra aprašyta *ex ante* kainų testo atlikimo metodika, nėra aišku, kaip joje esančios kainos, sąnaudos ir kiti rodikliai turi būti apskaičiuojami ir kaip pagrindžiami.

Atsižvelgiant į tai, kad rinkoje iki šiol nėra veiksmingos konkurencijos, akivaizdu, kad šiuo metu taikomos RRT priemonės nėra pakankamos ir nėra užtikrinama, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Todėl inicijuojami šie ERĮ pakeitimai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Projekte numatyti tikslai – užtikrinti, kad būtų sudarytos sąlygos veiksmingos konkurencijos elektroninių ryšių srityje egzistavimui ir plėtrai bei sąlygos, užkertančios kelią ūkio subjektams piktnaudžiauti savo įtaka rinkoje.

Pagrindinė pasitelkiama priemonė – Ekonominio atkartojamumo testo (angl. replicability test) privalomas taikymas didelę įtaką turinčiam ūkio subjektui atitinkamose rinkose.

Pagrindinis ekonominio atkartojamumo testo tikslas – kartu su kitomis reguliatorių taikomomis priemonėmis užtikrinti, kad didelę įtaką turintys ūkio subjektai nepiktnaudžiautų turima laisve nustatyti didmenines ir mažmenines kainas, siekiant išstumti konkurentus iš rinkos, ir nustatytų priemones, galinčias užkirsti kelią tokiam piktnaudžiavimui.

Projekte numatoma, kad atsakinga institucija turėtų iš anksto tinkamai nustatyti metodiką, atitinkančią ekonominio atkartojamumo testo kriterijus, kuria remdamasi ji nustatys ūkio subjekto, turinčio didelę įtaką atitinkamoje rinkoje, kainodaros patikrinimo kriterijus.

Projektu siūloma įtvirtinti toliau nurodytus pakeitimus:

- tais atvejais, kai RRT, atsižvelgiant į ERĮ jai suteiktas kompetencijas nustato, kad Rinkose nėra veiksmingos konkurencijos ir nustato, kad atitinkamose rinkose yra ūkio subjektas, kuris laikomas turinčiu didelę įtaką, RRT privalo tokiems subjektams nustatyti įpareigojimą užtikrinti, jų teikiamų produktų kainos mažmeninėje ir didmeninėje rinkose atitiktų ekonominio atkartojamumo testo kriterijus visą tokių kainų taikymo laiką;
- įpareigoti atsakingas institucijas nustatyti metodiką, kuria vadovaujantis didelę įtaką atitinkamose rinkose turintis ūkio subjektas privalėtų nustatyti kainas didmeninėje ir mažmeninėje rinkoje, ir kurios užtikrintų pakankamas konkurencijos sąlygas potencialiems konkurentams rinkoje atsirasti;
- įpareigoti ūkio subjektus, turinčius didelę įtaką atitinkamose rinkose, prieš patvirtinant naujas ar keičiant galiojančias didmeninės prieigos ir (ar) mažmeninių interneto prieigos paslaugų kainas, gauti atsakingų institucijų pritarimą dėl tokių kainų atitikimo šio straipsnio dalies reikalavimams;

- užtikrinti, kad ūkio subjekto, turinčio didelę įtaką atitinkamose rinkose, kainos atitiktų nustatytą metodiką, esant pažeidimams, įpareigoti koreguoti kainą.

Laukiama, kad šio projekto priėmimas leis ženkliai padidinti konkurencijos Rinkose veiksmingumą.

- 5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:**

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

- 6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:**

Įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai

- 7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:**

Įstatymo įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

- 8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:**

Nereikės.

- 9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:**

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

- 10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:**

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

- 11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:**

LR Vyriausybė ir jos įgaliotos institucijos, Susisiekimo ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba iki įstatymo įsigaliojimo parengia pagal kompetenciją šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

- 12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):**

Lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Nėra.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Ekonominio atkartojamumo testas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Projekte siūlomas įvesti ekonominio atkartojamumo testas yra tinkamiausia priemonė skatinti konkurenciją Rinkose, kuriose veikia vertikaliai integruotas didelę įtaką turintis ūkio subjektas ir kuriose nėra užtikrinama veiksminga konkurencija, kadangi:

- ekonominio atkartojamumo testas turėtų parodyti, ar pagrįstai efektyvus operatorius galėtų atkartoti rinkoje esančių rinkos dalyvių (ūkio subjektų, turinčių didelę įtaką) teikiamas sąlygas (kainas) ir gauti pagrįstą pelną. Tokiu būdu ekonominio atkartojamumo testas ir jo pagrindu nustatytos kainos ūkio subjektui, turinčiam didelę įtaką, sudaro sąlygas atsirasti veiksmingai konkurencijai rinkoje, t.y. galimybę veikti konkurentams rinkoje ir gauti pagrįstą finansinę grąžą;
- vertikaliai integruotoje rinkoje, kur veikia didelę įtaką turintys ūkio subjektai, alternatyvūs rinkos subjektai priklauso nuo tokių didelę įtaką turinčių ūkio subjektų. Tuo tarpu didelę įtaką turintys vertikaliai integruoti ūkio subjektai, nesant reguliavimo, gali nustatyti kainas, kur marža tarp didmeninių ir mažmeninių kainų yra nedidelė (kainų spaudimas) ir tokiu būdu išstumti kitus subjektus iš rinkos. Ekonominio atkartojamumo testas sudaro sąlygas identifikuoti kainų spaudimo atvejus ir nustatyti pagrįstą, veiksmingai konkurencijai reikalingą, skirtumą tarp didmeninių ir mažmeninių kainų.

Seimo nariai

Remigijus Žemaitaitis
Andrius Kupčinskas (pasirašė 2021-04-22)